

LAUSUNTO 9.4. 2018

Ehdollisen vankeuden oheisseuraamukset. Työryhmän ehdotus, Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja OM 1/61/2016

Kriminaalihuollon tukisäätiö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Lähtökohtaisesti ehdotus ankaroiittaa rangaistusjärjestelmää, mutta koska se lisää kuntoutuspainotteisuutta, Kriminaalihuollon tukisäätiö pitää ehdotusta perusteltuna. Ehdotuksen myötä kuntouttavien toimenpiteiden piiriin voidaan saattaa sellaisia ehdolliseen vankeuteen tuomittuja henkilöitä, jotka aiemmin ovat saattaneet olla väliinputoaja-asemassa.

On hyvä, että ehdotuksessa kiinnitetään huomiota yli 21-vuotiaiden kuntoutustarpeisiin. Oheisseuraamuksena tuomittavan uuden valvonnan kohderyhmäksi on valikoitunut toistuvasti rikoksiin syyllistyneet yli 21-vuotiaat. Ensikertaa rikokseen syyllistyneet saattavat kuitenkin tarvita kuntoutusta. Säätiö ei pidä hyvänä, että ensikertalaiset on kategorisesti suljettu ehdotuksen ulkopuolelle. Säätiö katsoo, että työryhmän pohdinnan mukaisesti esimerkiksi ensimmäisen käytännössä pitkän ehdollisen tuomion erityisesti törkeistä pahoinpitelyistä ja seksuaalirikoksista saaneet olisi ollut hyvä sisällyttää ehdotukseen. (Ks. työryhmän ehdotus s. 50.)

Päihdekuntoutukselle on todennäköisesti suurin tarve, mutta muutkin kuntoutustarpeet, kuten seksuaali- tai väkivaltarikoksista irtautumisen tuki tulisi huomioida ehdotuksessa (ks. Arviomuistio rangaistusten oikeasuhtaisuudesta s. 111). Ehdotus sisältää Rikosseuraamuslaitoksen ohjelmatyön, kuten Uusi suunta -ohjelman. Kriminaalihuollon tukisäätiö ei kuitenkaan pidä tätä riittävänä, koska muita palveluja on vähän ja esimerkiksi Uusi suunta -ohjelma ei sovellu kaikille. Lisäksi palvelujatkumo ei mahdollistu.

Ehdotuksessa ehdotetaan päihdeongelmalliselle tuomitulle valvontaan sisältyviä A-klinikkakäyntejä hänen suostumuksellaan maksimissaan 30 tuntia. Ehdotuksessa ei kuitenkaan huomioida, että osa henkilöistä on niin vakavasti päihdeongelmaisia, että he tarvitsevat päihdelaitoshoidon. Onko ehdotettu avohoito riittävä vakavasti päihdeongelmallisille uusintarikollisuuden ehkäisyn näkökulmasta?

Vakavista päihdeongelmista kärsivät eivät välttämättä kykene selviytymään ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena tuomitun valvonnan ehdoista, jolloin valvonnan kesto pitenee ja rangaistus ankaroituu. Yhdyskuntapalvelussa on käytössä 30 tunnin avohoitomahdollisuus.

Yhdyskuntapalveluun tuomitaan lievemmin päihdeongelmaisia henkilöitä, joille avohoito on usein riittävä. Kriminaalihuollon tukisäätiön Maalinnoitus-hankkeen kokemusten mukaan riittävällä tuella suurista elämänhallinnan puutteista ja päihdeongelmista kärsivät kykenevät suoriutumaan yhdyskuntapalvelusta ja saavat samalla psykososiaalista tukea.

Ehdotuksessa ei oteta kantaa henkilöstöresursseihin, vaikka se väistämässä lisää yhdyskuntaseuraamustoimistojen työtehtäviä, joita on jo aiemmin lisätty (esimerkiksi siviiliarvioinnin tehtävät). Ehdotuksen kohderyhmä on vaativa, asioiden selvittäminen edellyttää monialaista osaamista ja on aikaa vievää. Lisäksi selvityksiä tehdään enemmän kuin seuraamuksiin tuomitaan.

Henkilöstöressurssien huomiotta jättäminen heikentää ehdotuksen toteutumista. Paikkakuntien välillä on lisäksi suuret erot henkilöstöressursseissa. Kolmatta sektoria on mahdollista hyödyntää esimerkiksi apuvalvojina.

Ehdotuksessa ei ole huomioitu matkakustannuksia. Laki yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanosta 32 §:n mukaan tuomitulle maksetaan hakemuksesta täytäntöönpanoon kuuluvaan valvontaan ja toimintaan osallistumiseen liittyvät matkakustannukset valtion varoista, jos hän ei kykene niitä itse kohtuullisesti maksamaan. On todennäköistä, että ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksiin tuomitut varattomat ja vähävaraiset henkilöt tulevat hakemaan korvauksia matkakustannuksiin. Välimatkat erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa ovat pitkiä kaikkiin ehdotettuihin palveluihin, eikä julkisten kulkuvälineiden käyttö pääsääntöisesti ole mahdollista. Mahdollisesti itse maksettavat matkakustannukset esimerkiksi A-klinikalle saattavat vaikuttaa suostumuksen antamiseen. Kriminaalihuollon tukisäätiö ehdottaa, että Rikosseuraamuslaitoksen ohjeella täsmennetään matkakustannusten korvaamista henkilöiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi.

Ehdollisen vankeuden yhtenä oheisseuraamuksena on sakko, joka on olemassa olevan lainsäädännön mukaan muuntokelpoinen tuomioistuimen määräämänä. Ehdotuksessa ei huomioida tilanteita, joissa henkilö ei kykene maksamaan sakkoa, mutta kykenee suorittamaan valvonnan. Kriminaalihuollon tukisäätiö ehdottaa, että lain voimaantullessa seuraamusselvityksiä pyydetäisiin matalalla kynnyksellä, koska kaikkea tarvittavaa tietoa esimerkiksi riippuvuusongelmista ei ole ilman selvitystä välttämättä käytettävissä.